

OORLOGSBOEK

Vlak voor de

Vlak voor de bevrijding hield een Nederlandse SS-eenheid gruwelijk huis in Brummen en Loosdrecht. Stijn Wiegerinck reconstrueerde de gebeurtenissen.

door Henk Waninge

BRUMMEN - De bevrijding was nabij. De Canadezen lagen aan de overzijde van de IJssel. Acht mannen - voornamelijk Brummenaren - maakten die niet meer mee. Ze werden, nadat ze dagenlang gemarteld waren, door Nederlandse SS'ers doodgeschoten achter kasteel Groot-Engelenburg. Hun lijken werden in de gracht gegooid. Een grote rol in die dramatische gebeurtenissen speelde het commando Pieters, een Nederlandse eenheid, die onder de Jagdverbände van SS-generaal Otto Skorzeny viel. De leider, Hans Pieters, was de laatste Nederlandse oorlogsmisdadiger waarbij de doodstraf daadwerkelijk (1952) is voltrokken. Toen Stijn Wiegerinck (52) uit Gorssel via internet informatie hierover las, besloot hij de strafdossiers bij Het Nationaal Archief op te vragen.

„Ik wist niet wat ik las. Ook geharde rechters waren verbijsterd. 'Het is het meest afgrijselijke dat ik ooit onder ogen heb gehad', zei een van hen. Omdat ik altijd al een boek wilde schrijven heb ik me volledig op deze zaak gestort”, zegt Wiegerinck in kasteel Groot Engelenburg. De aanloop naar het drama, de omzwervingen van Pieters, is al een verhaal op zich, maar het voert te ver om hier nader op in te gaan. Volstaan wordt op te merken dat Pieters (moeilijke jeugd, anti-semitisch) 'de verkeerde bus nam', zoals Wiegerinck het stelt. Voor hetzelfde geld was hij bij het verzet beland. Bepalend voor latere gebeurtenissen is dat Pieters een volmacht van Himmler had

waardoor hij in feite de vrije hand kreeg. Pieters' eenheid bestond uit dertig mannen en twee vrouwen. Op zes Duitsers en twee Belgen na waren zij Nederlanders, die in Duitsland waren opgeleid. De opdracht was achter de linies tanks aan te vallen. Hiervan kwam niets terecht. De groep werd onder gezag van de SD in Zutphen, de beruchte Ludwig Heinemann, geplaatst, die verantwoordelijk was voor executies in Gorssel en op de IJsselkade in Zutphen. Heinemann stuurde de groep naar Brummen om het verzet daar te bestrijden. De eenheid nam zijn intrek in Groot Engelenburg. Min of meer bij toeval, twee Duitse soldaten ontdekten een zender bij garagebedrijf Wahl, kwam de bal aan het rollen. Onder grote druk en als gevolg van

bevrijding door een hel

Presentatie boek

De presentatie van *Het commando-Pieters* vindt vanavond plaats in in Het Koelhuis, Parkstraat 1 in Zutphen (20 uur). Aan het boek heeft Stijn Wiegerinck, historicus en journalist bij de NOS, vier jaar gewerkt. Wiegerinck woont in Gorssel en is geboren en getogen in Borculo. Het boek doet uitgebreid verslag van wat Andries Jan Pieters en de leden van zijn SS-commando hebben misdaan in april '45, vlak voor de bevrijding. Het boek wordt uitgegeven door Aspekt Uitgeverij bv en kost 24,95 euro.



■ Omslag van het boek *Het commando-Pieters*. foto Nationaal Archief

Hans Wahl zei tegen dorpshistoricus Piet Willemsen dat 'de scheidslijn tussen sympathie en antipathie' dwars door het dorp heen liep. De twee kregen steun van hun medegevangenen, die net als zij zwaar gemarteld waren. Voor zijn boek baseerde Wiegerinck zich op processtukken, verklaringen van verdachten en slachtoffers, archiefstukken en diverse gesprekken, onder anderen met een slachtoffer (alle andere betrokkenen waren overleden of niet traceerbaar). Wiegerinck: „Nabestaanden van slachtoffers bleken in veel gevallen geen idee te hebben wat hun familieleden in de laatste weken van de oorlog hebben meegemaakt: het ophalen

van herinneringen was vermoedelijk te pijnlijk. Velen waren getraumatiseerd. Zo slaapt de laatste overlevende nog altijd met een knuppel onder zijn kussen. In die zin voorziet het boek in een behoefte. Nabestaanden van SS'ers wisten evenmin wat hun vader, oom of vriend in de laatste weken van de oorlog had meegemaakt. De reden laat zich raden.” Ook heerste in Nederland na oorlog een zwijgcultuur: er werd niet over gepraat. Wiegerinck: „Zo vertelde een vrouw die als gijzelaar in Groot Engelenburg gevangen werd gehouden, dat ze dit nooit aan haar man, die ondergedoken was, heeft verteld.” Door de terreur van de groep Pieters gingen bijna tachtig Nederlanders vlak voor de bevrijding door een hel. Negen van hen hebben het niet overleefd. De rest was voor het leven getekend. Na de oorlog hoorden acht commandoleden de doodstraf tegen zich eisen. Alleen Pieters kreeg die straf opgelegd. Wiegerinck: „Hij heeft zelf niet deelgenomen aan de executies maar deed ook niets om ze te verhinderen. Bovendien nam hij actief deel aan de martelingen.” Pieters zat zeven jaar in de dodencel. Hij stierf als laatste Nederlandse oorlogsmisdadiger door de kogels van het vuurpeloton.

“Nabestaanden van slachtoffers hadden vaak geen idee wat die in de laatste weken van de oorlog hebben meegemaakt

Stijn Wiegerinck



■ SD-chef Ludwig Heinemann in gevangenschap Nationaal Archief



■ Andries Jan Pieters in uniform SS-Untersturmführer. foto Nationaal Archief

Nieuwcafé Stroom denkt mee met nieuwe coalitie in Zutphen



■ Stijn Wiegerinck op de plaats achter Groot Engelenburg waar de executies plaats vonden: „Het bevrijdingsgevoel in Brummen moet hierdoor zwaar getemperd zijn. De impact van de gebeurtenissen was enorm.” foto Tom van Dijke

wrede martelingen noemde Hans Wahl namen van onderduikers, onder wie de verzetsman Maarten Munnik. Munnik en twee andere onderduikers werden opgepakt. Een paar dagen later kwam Heinemann naar Groot Engelenburg met een lijst namen van verzetsmensen. De een na de ander werd opgepakt, verhoord en gemarteld. In het boek staan diverse voorbeelden van de gruwelijke wijze waarop de SS'ers te werk gingen. Een voorbeeld:

Pieters vroeg of Beijnen wist hoe Jezus was gestorven. Hij nam een spijker van 7 centimeter en sloeg hem door diens teen heen. Vervolgens duwde hij een gloeiende pook tegen zijn blote voeten. Toen Beijnen bleef ontkennen is Cramer (een SS-helper) op de handen en voeten van de liggende Beijnen gaan staan. Pieters bewerkte met zijn haksporen diens rug waardoor die totaal open gekrast werd en erg bloedde. Of dat niet genoeg was sloeg hij hem met een gummiknuppel. De mishandelingen werden gestaakt toen Beijnen bewusteloos was geraakt.

Vrijdag 13 april in alle vroegte werden acht gevangenen gefusilleerd: Lau Beijnen, Jan Somer, Hans van Sytzama, Marten Put, Maarten Munnik, Dirk van Vuuren en de marchaussee Jacob Detmar en Antoon den Otter (de laatste twee worden niet als verzetshel-

den herdacht omdat ze voor de SD hadden gewerkt). Op last van Heinemann schoten twee SS'ers de mannen dood. Een SD'er hield een oogje in het zeil, als de SS'ers zouden verzaken zou hij hen doodschieten. Hun lichamen werden in de gracht gegooid. Twee dagen later werd Brummen bevrijd, het commando Pieters was inmiddels naar Loosdrecht vertrokken om daar zijn beulswerk voort te zetten. Wiegerinck: „Het bevrijdingsgevoel in Brummen moet hierdoor zwaar getemperd zijn. De impact van de gebeurtenissen was enorm.” Vanwege hun rol in de tragedie - diverse Brummenaren betichtten ze van verraad - werden vader en zoon Wahl opgepakt. Maar in 1948 kregen ze te horen dat ze vrijuit gingen. In Brummen is de discussie nog jaren doorgegaan.



Volg ons ook op twitter!

twitter.com/de_stentor

Dief in behandeling voor verslaving

ARNHEM - Zeven fietsendiefstallen en negen inbraken in stacaravans zou S. van K. (24) uit Groesbeek in 2012 en 2013 hebben gepleegd.

had dus weer dagbesteding, ik voelde ook wel dat het langzamerhand wat beter ging.” Maar hij raakte het werk kwijt en toen begon de ellende opnieuw. Van K.

de Groesbeker. Sommige spullen zou hij zelf hebben opgekocht via Marktplaats en kringloopwinkels. Soms kreeg hij wat via vrienden. „Ik wist niet dat het hier om ge-